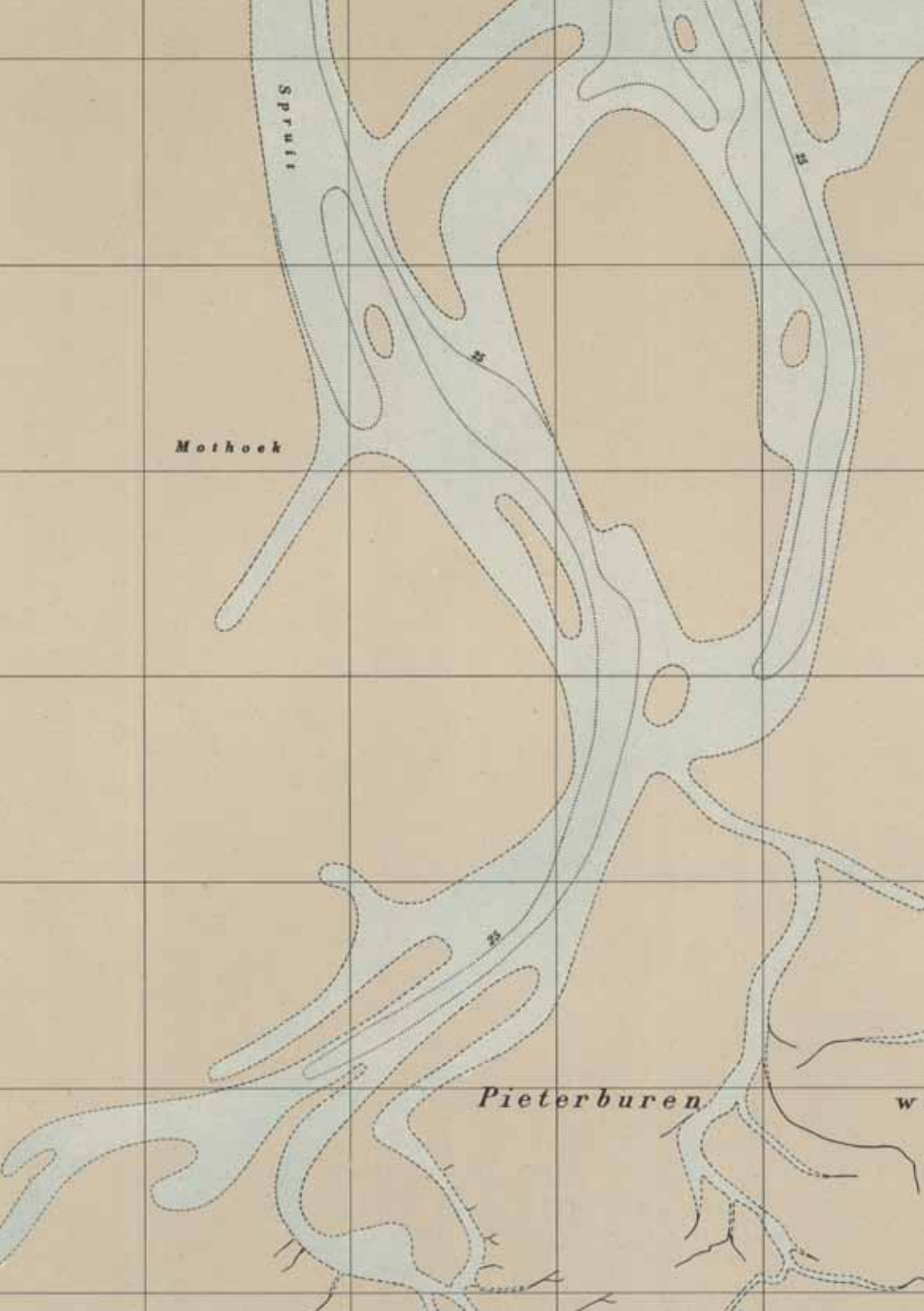

**STICHTING VERDRONKEN
GESCHIEDENIS**

JAARVERSLAG 2013

Spruit

Mothoek

Pieterburen

w

STICHTING VERDRONKEN GESCHIEDENIS

JAARVERSLAG 2013

Het doel van de stichting is:

- Het bevorderen van multidisciplinair onderzoek betreffende de natuurlijke ontwikkelingsgeschiedenis (geomorfologie, ecologie), de menselijke bewoning en gebruik, en van de cultuurhistorie van het trilaterale Waddenzeegebied.
- Het toegankelijk maken en presenteren van de verkregen onderzoeksresultaten voor zowel beleidsmakers, wetenschappers als een breed publiek, en hierdoor bijdragen aan de waardering en de bescherming van het Waddenzeegebied in al zijn facetten.

Comité van Aanbeveling:

Prof. Dr. Horst Lademacher	Em. hoogleraar Zentrum für Niederlande Studien (Universiteit Münster)
Dr. Pieter Winsemius	oud-minister
De heer Hans Alders	oud-minister, oud-Commissaris der Koningin in de provincie Groningen
Prof. Dr. Wubbo Ockels	oud-ruimtevaarder; hoogleraar Duurzame Technologie (Technische Universiteit Delft)
Prof. Dr. Morten Pejrup	hoogleraar Geografie (Universiteit van Kopenhagen)

1. De Stichting

De Stichting Verdronken Geschiedenis werd opgericht op 17 januari 2007, en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Groningen onder nr. 02096978.

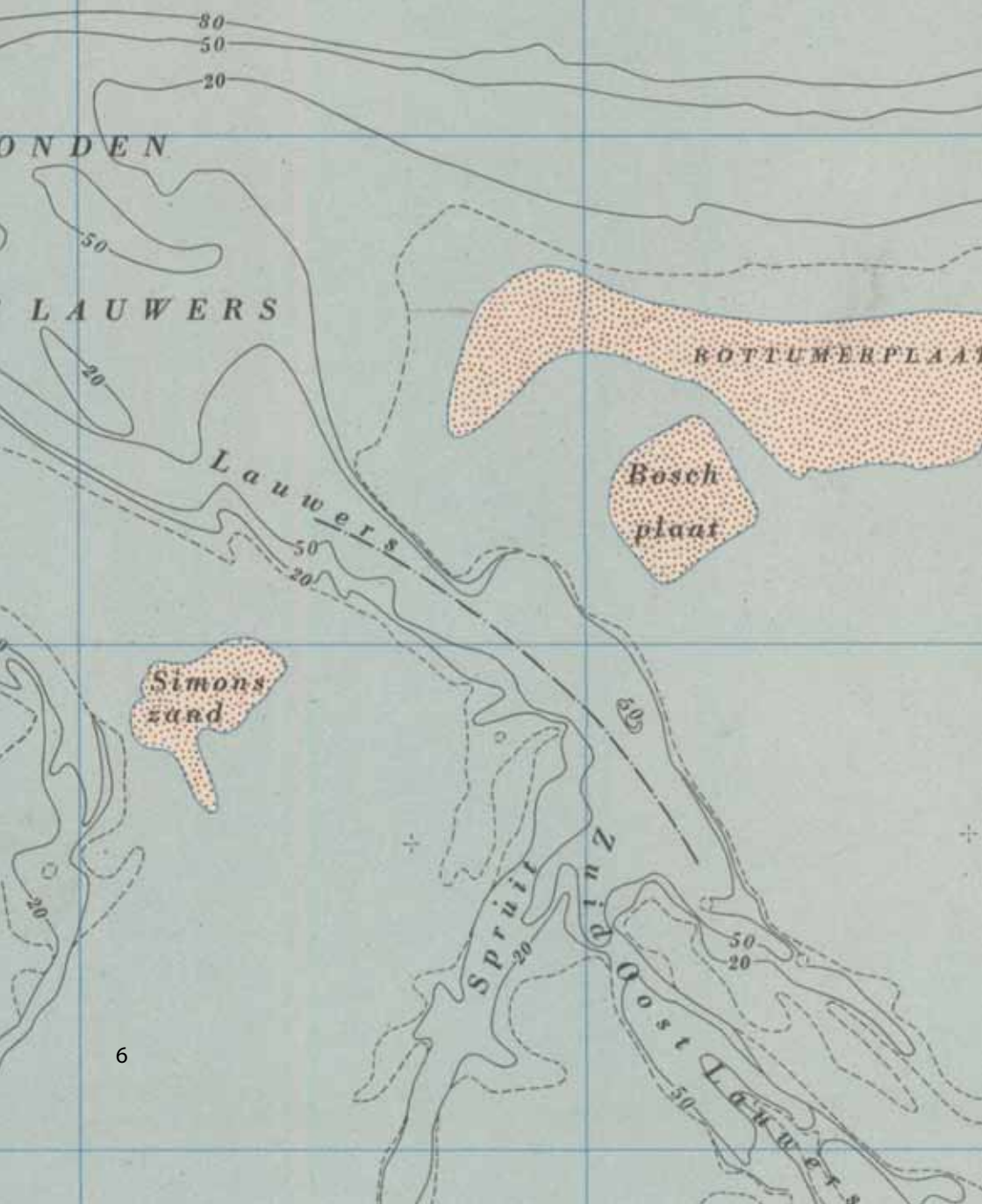
Het **bestuur** bestond in 2013 uit:

Voorzitter:	Prof. Dr. Ir. Theo Spek (hoogleraar Landschapsgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen)
Secretaris:	Dr. Karel Essink (oud-senioradviseur / marien ecooloog, Rijkswaterstaat)
Penningmeester:	Drs. Eddy de Jonge (directeur RHC Groninger Archieven)
Lid:	Drs. W. van Vulpen (initiatiefneemster zoektocht naar het eiland Bosch)
Lid:	Drs. J.A.J. Stam (oud-burgemeester De Marne)

+

HUIBERT GAT

+

2. Organisatie

Het Stichtingsbestuur behartigde de formele en financiële gang van zaken. Daartoe vergaderde het bestuur drie keer te Groningen. Een keer werd overlegd met het Museumhuis Groningen over de organisatie van een mogelijk gezamenlijk project.

Een Coördinatiegroep initieerde en begeleidde diverse activiteiten. Hiertoe werd drie keer vergaderd in Groningen, en één keer in Esens (Duitsland). De Coördinatiegroep bestond uit de heren Dr. A. Buursma, F. Driesens, Dr. K. Essink, Dr. H. Feenstra, Dr. A. Heinze, Drs. H.-J. Frick, Dr. E. Knol en de dames W. Duinkerken, Y. Nijlunsing en Drs. U. Oltmanns. Agendaleden waren de heren Dr. A.P. Oost, Ir. L. Oorschot en Drs. K. de Vries.

Aan het eind van het jaar beëindigden Mevr. Oltmanns, dhr. Frick en dhr. Oorschot hun betrokkenheid bij de werkzaamheden van de Coördinatiegroep.

De zorg voor de websites www.verdronkengeschiedenis.nl en www.versunkenegeschiede.de was in handen van F. Driesens (webmaster) en K. Essink (contentbeheer).

3. Presentaties, publicaties

De volgende lezingen werden gehouden:

20 april, **Egge Knol, Albert Buursma & Koos de Vries**, Groningen,
Dag van de Noord-Nederlandse Archeologie: *De (strategische) betekenis van de Punt van Reide. Over schansen en schepen, soldaten en schrijvers, strijd en strategie; wonen en werken, economie en ecologie.*

21-23 mei, **Axel Heinze & Martina Tammen**, Krefeld,
Meeting Norddeutsche Geologen: *Pingo-Ruinen im NW-Niedersachsen Geotop-Biotop-Bodendenkmal.*

31 augustus, **Albert Buursma**, Kerk Zuidbroek, *Verplaatste kerken.*

14 september, **Albert Buursma**, Kerk Nieuw-Scheemda,
Open Monumentendag: *De wording van de Dollard.*

14 september, **Albert Buursma**, Kerk Noordbroek,
Open Monumentendag: *Rijkdom en macht.*

18 september, **Albert Buursma**, Schiermonnikoog,
Rotaryclub Schiermonnikoog: *Wederwaardigheden rond het eiland Bosch.*

15 oktober, **Egge Knol**, Groningen,
Gron. Instituut voor Archeologie: *De Waddenzee al eeuwen een ingericht landschap. Kapen, bakens en tonnen in een maritiem landschap en in de archeologie.*

17 oktober, **Albert Buursma**, Walsemaweer (bij Kantens),
Gemeente De Marne/Zeven Noord-Groninger Gemeenten: *Het rijke cultureel erfgoed van het Groninger Waddengebied.*

1 november, **Albert Buursma**, Eenrum,
Historische Kring Eenrum: *Wadden in beweging. Geschiedenis van de oostelijke Wadden met speciale aandacht voor het Marnegebied.*

15 november, **Axel Heinze**,
Heimatverein Dornum: *Die Geschichte der Dornumer Bucht*.

16 november, **Axel Heinze & Jelto Janssen**, Universiteit Hannover,
Inst. für Vegetationsgeografie: *Pingo-Ruinen im Unterricht*.

21 november, **Egge Knol**, Exloo,
Vrouwen van nu: *Schipbreuk en redding rond Rottumeroog*.

28 november, **Egge Knol**, Lelystad,
Congres Erfgoed in waterbodems: *Verdronken geschiedenis op de Groninger wadden*.

12 december, **Egge Knol**, Groningen
a/b Voorwaarts Voorwaarts: *Schipbreuk en redding rondom Rottumeroog*.

30 december, **Axel Heinze**,
Museumsverein Dornumersiel: *Die Geschichte der westlichen Harlebucht*.

Boekpublicatie:

Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard (redactie: Karel Essink; inhoud:
13 hoofdstukken; 155 pp.) (uitverkocht!)¹

De Wadden; een geschiedenis, door Matthijs Deen (Amsterdam, 2013) –
m.m.v. Albert Buursma aan hoofdstuk 'Stormvloeden'.

¹ PDFs van alle hoofdstukken op www.verdronkengeschiedenis.nl

Overige publicaties:

Karel Essink – Brakwaterkoksels – over een verdwenen kustbiotoop.

In: K. Essink (red.), *Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard*. Groningen, 45-47. (PDF op www.verdrongengeschiedenis.nl)

Karel Essink – De Dollard, een dynamisch systeem onder invloed van de mens. In: K. Essink (red.), *Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard*. Groningen, 137-148.*

Karel Essink – Stichting Verdrongen Geschiedenis (Sunken History Foundation) – bridging the gap between people and science. *Siedlungs- und Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet/ Settlement and Coastal Research in the southern North Sea Region* 36, 275.

Axel Heinze, Wim Hoek & Martina Tamme – Pingo-Landschaft in Ostfriesland. *Siedlungs- und Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet / Settlement and Coastal Research in the southern North Sea Region* 36, 49-52.

Axel Heinze – Pingo-Ruinen im Landkreis Friesland. Historienkalender auf das Jahr 2014, 109 – 114.

Egge Knol – Rottumeroog onder de hakenkruisvlag. *De Kaap Nieuwsbrief van de Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat* (december 2013), 4-6.

Egge Knol – De ijzeren oostkaap op Texel. *Uitgave van de Historische Vereniging Texel* nummer 109, 5-11.

Egge Knol – De ijzeren zeekaap in het reddingsmuseum. *Vriendennieuws Nationaal Reddingsmuseum 'Dorus Rijkers* nr. 82, Lente 2013, 4-5.

Egge Knol – Nooit verdwenen Dollardland. In: K. Essink (red.) *Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard*, Groningen, 117-126. (ook online op www.verdrongengeschiedenis.nl)

Egge Knol – Het verloren land van de Eems-Dollard. *Golden Rand* 29 (2), zomer 2013: 18.

Egge Knol – IJzeren zeekapen in het waddengebied. *De Vuurboet* (uitg. Nederl. Vuurtoren Ver.), zomer 2013: 10-13.

Egge Knol – Moorkolonisation und Deichbau als Ursache von Flutkatastrophen – das Beispiel der nördlichen Niederlande. *Siedlungs- und Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet/ Settlement and Coastal Research in the southern North Sea Region* 36, 157-170.

Egge Knol – Een landmerk van levend hout. *De Vuurboet* (uitg. Nederl. Vuurtoren Ver.), lente 2013, 22 (1), 5-7.

D. Stapert, L. Johansen, M.J.L.T. Niekus, M. Diertens & Egge Knol – Een bijzondere Middenpaleolithisch werktuig van Ameland (Fr.), *Paleo-Aktueel* 24, 23-31.

Vos, P.C. & Egge Knol – De ontwikkelingsgeschiedenis van het Dollardlandschap: natuurlijke en antropogene processen. In: K. Essink (Red.) *Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard*. Groningen, 31-43. (ook online op www.verdronkengeschiedenis.nl)

4. Onderzoek

In het verslagjaar werd aan de volgende projecten gewerkt:

Thema 1: Regiostudies Lezingen

Verdronken dorpen Dollard – Stormvloed 1509.

In september verscheen het boek "Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard, in een oplaag van 200 exemplaren. In oktober was het boek uitverkocht. Hierna werden van alle hoofdstukken pdf-bestanden op de website geplaatst.

Hoogeland – Oude Weer

Een artikel werd geschreven over de loop van de Oude Weer, een oude kweldergeul, die in het landschap van Noord Groningen nog herkenbaar is. Publicatie hiervan kon in 2013 nog niet worden gerealiseerd. Er is een aanvang gemaakt met het opstellen van een wetenschappelijke publicatie op basis van de ouderdomsdateringen door H.J. Streurman van in het gebied aangetroffen Waddenzeeschelpen.

Punt van Reide

Het bewerken en analyseren van de gegevens van de grondradaropnamen van september 2013 door K. de Vries nam geruime tijd in beslag. De werkgroep bestaande uit door A. Buursma, H. Feenstra, E. Knol, K. de Vries en K. Essink overlegde in het najaar over vorm en inhoud van het in 2014 op te stellen eindrapport.

Simonszand

In april en september werden zoektochten gehouden en werd middels boringen de opbouw van de wadbodem onderzocht bij de recente wantijdoorbraak ten zuiden van Simonszand. De op twee locaties aangetroffen kleilagen konden niet in verband worden gebracht met oude kwelderformaties, maar bleken normale afzettingen te zijn zoals die in een dynamisch waddensysteem voorkomen. De gemeente Eemsmond gaf een subsidie t.b.v. de tocht in september. Een filmploeg maakte in september opnamen voor de TV-serie "Land im Gezeitenstrom" van de NDR.

Thema 2: Relaties eilanden – vasteland

Relatie Engelsmanplaat/Schiermonnikoog – Wierum.

In het verslagjaar werd niet verder gewerkt aan het onderzoek over de geo(morfo)logie en cultuurhistorie van het Waddengebied tussen het dorp Wierum en de eilanden Engelsmanplaat en Schiermonnikoog.

Zuiderzee – Waddenzee 1400 - 1900

De aanvraag, met betrokkenheid van onze stichting, werd door de RU Groningen bij NWO ingediend. Ondanks een positieve beoordeling werd de aanvraag niet met subsidiëring gehonoreerd.

Historie Eemsmondingsgebied

Mede door tijdgebrek werd niet verder gewerkt aan de ontwikkeling van een breed onderzoeksproject over historische aspecten van het Eemsmondingsgebied.

Eiland Wieringen

Leden van de Coördinatiegroep brachten op 15 juni een werkbezoek aan het voormalige eiland Wieringen.

Thema 3: Indicative mapping of the maritime heritage

In februari en juni werd deelgenomen aan overleg te Hannover ter voorbereiding van een trilateraal project betreffende het maken van archeologische kansencarten voor het Waddenzeegebied. Deze actie wordt gecoördineerd door het Waddenzee Secretariaat te Wilhelmshaven.

5. Overige activiteiten

Vondstenavond Vlieland - Op 1 maart werd samen met de Cultuur Historische Vereniging Eylandt Flielandt een vondstenavond georganiseerd in bezoekerscentrum De Noordwester op Vlieland. Er was een apart programma voor schooljeugd. Een buitengewone vondst was een 14.000 jaar oude door de rendierjagers gebruikte vuurstenen pijlpunt ("Havelte-spits").

Vondstenavond Spiekeroog – Op 8 maart werd samen met het Inselmuseum een vondstenavond georganiseerd op het Duitse eiland Spiekeroog. Hierbij waren deskundigen aanwezig namens de Ostfriesische Landschaft (Aurich), Niedersächsisches Institut für historische Küstenforschung (Wilhelmshaven) en de Stichting Verdrongen Geschiedenis.

Dag van de Noord-Nederlandse Archeologie – Op 20 april werd in de Groninger Archieven een serie paleogeografische kaarten van het Dollardgebied (500 v.Chr – 2000 na.Chr.) getoond.

Dag van de Groninger Geschiedenis – Op 5 oktober werd een stand bemand en informatie verstrekt over het boek "Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard" en over het historisch onderzoek op de Punt van Reide.

Maritiem erfgoed (oostelijke) Waddenzee – In het najaar vond de start plaats van de projecten 'Bewustwording erfgoed in en onder water' (RCE en Libau) en 'Buitendijks erfgoed oostelijke Waddenzee' (RU Groningen). In dit project zal gebruik worden gemaakt van kennis aanwezig bij onze stichting. Er werd deelgenomen aan de startbijeenkomst van deze projecten (Lauwersoog, 20 november). Tevens werden afspraken gemaakt over de manier waarop onze stichting in 2014 bij de projecten zal worden betrokken.

Congres Erfgoed in Waterbodems – Secretaris en Egge Knol namen op 23 november deel aan dit eerste landelijke congres over onderwaterarcheologie te Lelystad.

Jordsand – een verdwenen eiland

John Frederiksen (Ribe) schreef voor de website een beknopt overzicht van de historie van dit voormalige eiland tussen Sylt en het Deense vasteland, waarvan nu niet meer resteert dan een hoge zandbank.

Bezoekerscentrum Schiermonnikoog – In dit verslagjaar waren er geen activiteiten ten behoeve van het nieuwe bezoekerscentrum “De Promenade”. Dit hing samen met het aantreden van een interim-bestuur voor “De Promenade”.

5. Financiën

Exploitatieoverzicht 2013

Baten

3 Publicatie Stormvloed 1509	€ 6.924,00
8 Subsidie excursies en onderzoek	€ 450,00

Totaal	€ 7.374,00
--------	------------

Ontvangsten	€ 7.374,00
Uitgaven	€ 11.353,76

Verschil	€ -3.979,76
----------	--------------------

Kosten

7 Bankkosten	€ 170,09
9 Drukwerk	€ 197,50
10 Coördinatiegroep	€ 263,72
11 Excursie- en onderzoekskosten	€ 1.100,03
12 Reis- en verblijfkosten en overige kosten	€ 18,40
13 Website	€ 425,82
14 Publicatie Stormvloed 1509	€ 7.490,73
15 Vondstenavonden	€ 1.687,47
Totaal	€ 11.353,76

Balans 2013

	Saldo 01-01-13	Saldo 31-12-13	Toe-/afname
Kas	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Bank	€ 14.036,59	€ 10.056,83	-€ 3.979,76
Spaar	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Liquide middelen	€ 14.036,59	€ 10.056,83	-€ 3.979,76
Verschil			€ 0,00

Toelichting financiën

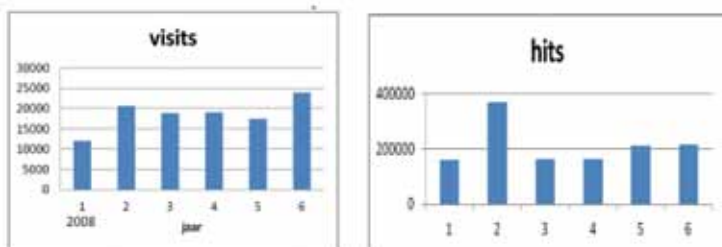
Het jaar 2013 werd in financieel opzicht bepaald door de publicatie van het boek Stormvloed. De hele oplage van 300 exemplaren werd tegen een aantrekkelijke prijs binnen enkele maanden uitverkocht.

Het exploitatieoverzicht kenmerkt zich door een jaarlijkse teruggang van de liquide middelen. De stichting gebruikt jaarlijks 3.000 tot 4.000 euro voor extra uitgaven ten behoeve van werkzaamheden van de vrijwilligers. Het gaat daarbij voornamelijk om excursie- en onderzoekskosten en om kosten ten behoeve van vondstenavonden.

Daar staan geen extra inkomsten tegenover. Het bestuur heeft als opdracht om op zoek te gaan naar structurele of incidentele ondersteuning.

6. Public relations

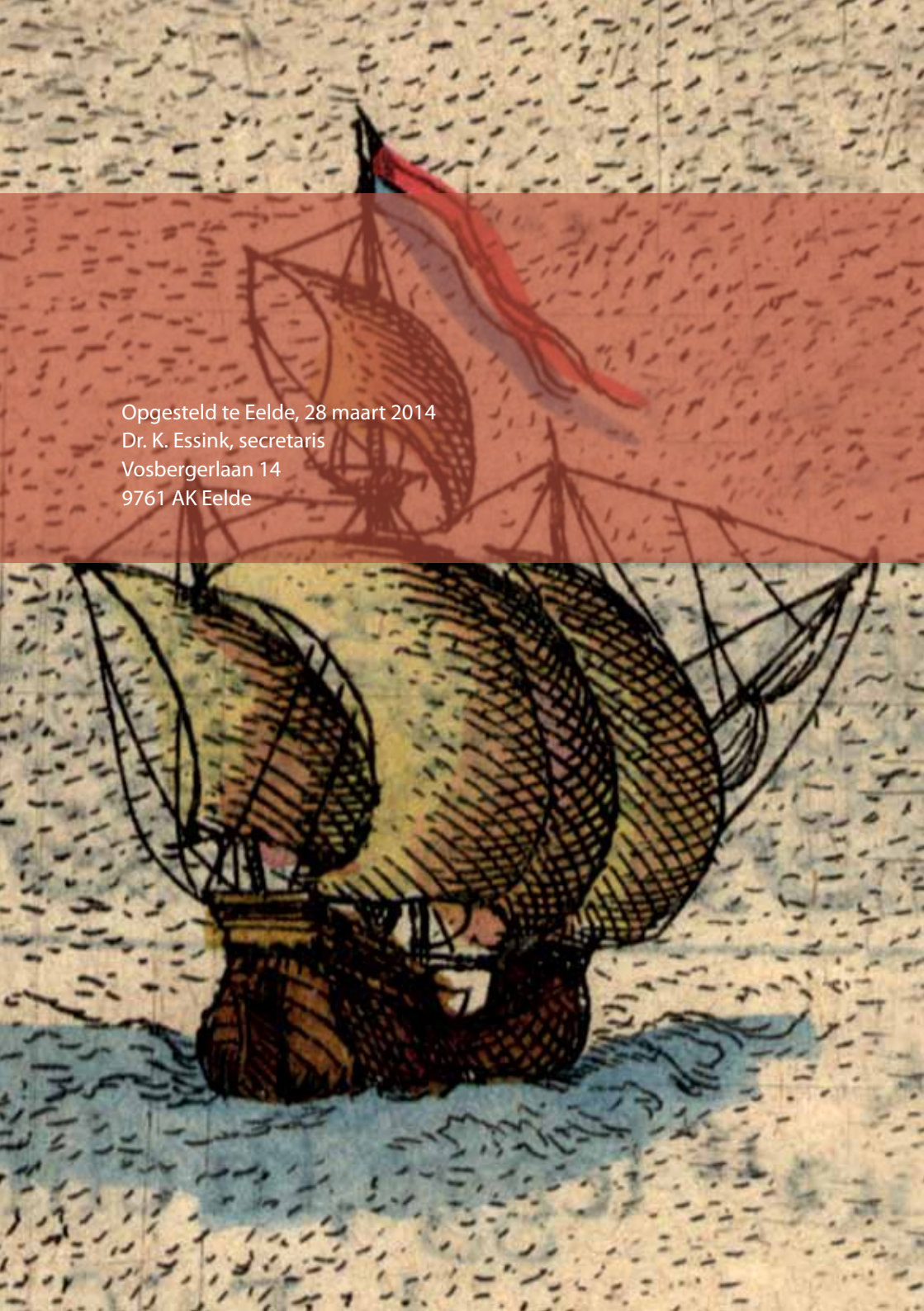
De website werd regelmatig geactualiseerd. Er werden een Nederlandse, een Duitse en een Engelse versie onderhouden. De website werd 23.982 keer bezocht (in 2012: 17.432 keer), met in totaal 217.820 hits (vorig jaar: 212.949)

In mei werd een **Nieuwsbrief** per email verzonden aan ca. 350 in het werk van de Stichting geïnteresseerde personen. In februari, september en december werden per **Nieuwsflits** korte berichten aan de geïnteresseerde achterban verzonden.

Aandacht in de **media**:

- 5 februari, Harlinger Courant (internet), *'Vlieland zoekt in zijn geschiedenis'*.
- 21 februari, Leeuwarder Courant (internet), *'Strandvondsten op Vlieland onder de loep'*.
- 28 februari, De Vliezier, *'Vondstenavond moet meer aan het licht brengen; De geschiedenis van Vlieland ligt bij eilanders in huis II'*;
- maart, Tien Eeuwen Eylandt Flielandt – *'Vondstenavond in de Noordwester: vuurstenen werktuig van 14.000 jaar oud op Vlieland gevonden'*.
- september, Erfgoedloper (Museumhuis Groningen) nr. 58, *'Boottocht naar Simonszand'*.
- september, Wadden-wiki, Reisdagboek Ineke Noordhoff, *'Op zoek naar sporen van het verleden'*
- 13 oktober, VPRO Radio 1 OVT, *'Het spoor terug: De Wadden deel 2: Stormvloed'* (m.m.v. Albert Buursma)

Opgesteld te Eelde, 28 maart 2014
Dr. K. Essink, secretaris
Vosbergerlaan 14
9761 AK Eelde